

Lagutskottets betänkande

1976/77:4

med anledning av motion om inteckning i fiskebåt

Motionen

I motionen 1975/76:1114 av herr Nilsson i Trobro (m) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till sådan ändring i gällande bestämmelser om fartygsinteckning i båtar som säkerhet för lån att inteckning kan erhållas även vid förvärv av mindre fiskebåtar för kustfisket.

Motionären anför att en nybyggd ca 10 m lång fiskebåt, fullt utrustad för fiske, kostar omkring 200 000 kr. samt att svårigheterna att få säkerhet för lån i samband med en sådan investering blir allt större. Enligt motionären har de senaste årens kostnadsstegringar för anskaffning av även mindre fiskebåtar jämte utrustning för kustfiske inneburit stora ekonomiska problem för fiskarna och gjort det svårt för ungdomar att etablera sig som yrkesfiskare. Han anser därför att det är mycket angeläget att reglerna om fartygsinteckning ändras så att möjligheter ges till inteckning i fiskebåtar med en längd mellan 6,10 och 12 m. Motionären påpekar avslutningsvis att lantbruksnämnden i Blekinge län i yttrande till lantbruksstyrelsen över fiskerinäringens betänkande (Ds Jo 1975:8) framhållit samma synpunkter.

Utskottet har vid besök i Göteborgs och Bohus län inhämtat synpunkter i ärendet från företrädare för fiskeristyrelsen och Svenska västkustfiskarnas centralförbund och från enskilda, yrkesverksamma fiskare. Vidare har utredningen angående företagsinteckning varit närvarande vid besöket genom utredningsmannen och sekreteraren, vilka lämnat upplysningar om utredningens arbete.

Gällande ordning

Enligt 1 kap. 2 § sjölagen (1891:35 s. 1) skall fartyg vars skrov har en största längd av minst 12 m och en största bredd av minst 4 m betecknas som skepp. Annat fartyg betecknas som båt. Över svenska skepp skall föras ett skeppsregister och över skepp under byggnad ett skeppsbyggnadsregister. Bestämmelser om skeppsregistrering finns i 2 kap., där det föreskrivs registreringsplikt för svenskt skepp. I fråga om skeppsbygge föreligger inte registreringsplikt, men ägaren får anmäla bygget för registrering. Vidare gäller att den som med äganderätt förvärvar registrerat skepp eller skeppsbygge skall söka inskrivning av sin rätt i registret. Sedan sådan inskrivning sökts kan skeppet eller skeppsbygget inte tas i anspråk för annan fordran mot överlåtaren än sådan som är förenad med pant- eller retentionsrätt i egen-

domen. Till skillnad från vad som eljest i allmänhet gäller beträffande lös egendom, nämligen att sakrättsskydd mot överlåtarens borgenärer inträder först när egendomen överlämnats till förvärvaren, innebär kravet på inskrivning att sakrättsskyddet inträder redan vid ansökan om inskrivning.

I 11 kap. 261–266 §§ ges regler om *inteckning i skepp*. Reglerna, som efterbildat jordabalkens ordning för panträtsupplåtelse, innebär att ägaren av registrerat skepp eller skeppsbygge kan ansöka om och få beviljad inteckning i egendomen för visst belopp. På grundval av inteckningen utfärdar registermyndigheten ett inteckningsbevis, kallat pantbrev. Skeppsägaren kan därefter lägga pantbrevet som säkerhet för en fordran mot honom eller annan. Den panträtt som borgenären därigenom får ger honom rätt att – i den mån giltig pantfordran föreligger – med förmånsrätt få betalt av medel som myndighet fördelar mellan fartygets rättsägare vid exekution eller i andra fall.

Som framgår av redogörelsen ovan gäller de redovisade reglerna om registrering, inskrivning av fartygsförvärv och inteckning inte *båtar*. I 2 kap. 2 § sjölagen föreskrivs emellertid att ett särskilt båtregister skall föras över båtar. Närmare bestämmelser om båtregistret finns i båtregistreringslagen (1975:604). Enligt lagen skall varje båt som är avsedd att yrkesmässigt användas till befordran av gods eller passagerare, till bogsering eller bärgning, till fiske eller annan fångst i saltsjön eller till uthyrning till allmänheten och vars skrov har en största längd av minst 6 m införas i registret. Registreringsplikt föreligger också beträffande mindre passagerarbåt, om den är konstruerad så, att den kan föra flera än 12 passagerare. Andra båtar, som uppfyller vissa i lagen närmare angivna villkor, får registreras. Förvärv av registrerad eller registreringspliktig båt skall anmälas för anteckning i registret. Sådan anteckning ger dock inte förvärvaren sakrättsligt skydd mot överlåtarens borgenärer, utan härför krävs att båten överlämnats till den nye ägaren. Registrering och förvärvsantekning i registret ger inte heller ägaren möjlighet att inteckna båten.

En annan form av säkerhetsupplåtelse som står öppen för näringsidkare är *företagsintekning*. Regler om sådan intekning till säkerhet för fordran finns i lagen (1966:454) om företagsintekning. Företagsintekning meddelas i all den näringsverksamhet eller i den verksamhet av viss art som näringsidkaren vid varje tid utövar inom ett län eller inom en eller flera kommuner. Är näringsidkaren aktiebolag får intekning meddelas även i bolagets verksamhet i hela landet eller inom flera län. Inteckningen gäller i näringsidkarens lösa egendom i den mån denna hör till den intecknade egendomen och utgörs av vissa i lagen närmare angivna slag av egendom, dock ej skepp och skeppsbygge. Liksom i fråga om intekning i skepp ger företagsintekning borgenären rätt att vid exekution få betalning med förmånsrätt ur egendomen i mån av tillgång. Kretsen av näringsidkare som har möjlighet att utnyttja institutet företagsintekning är begränsad till dem

som är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen (1929:117) eller driver jordbruk eller skogsbruk.

Bokföringsskyldighet enligt 1929 års lag åligger alltid aktiebolag, handelsbolag, enkelt bolag som införts i handelsregistret, förening som införts i föreningsregistret samt sambruksförening. Även andra näringsidkare, som yrkesmässigt driver vissa särskilt angivna rörelser, är bokföringsskyldiga, dock inte fiskare och i allmänhet ej heller rörelseidkare som endast biträds av make, barn under 16 år samt två andra personer. 1929 års bokföringslag har numera ersatts av en ny bokföringslag (1976:125) som träder i kraft den 1 januari 1977. Den nya lagstiftningen innebär dock inte någon ändring av reglerna om företagsinteckning.

Som tidigare antytts är det en förutsättning för att en köpare skall bli sakrättsligt skyddad att han får den förvärvade egendomen överlämnad till sig. Genom *lösöreköpsförordningen* (1845:50 s. 1) har emellertid öppnats en möjlighet för en köpare av lösören att låta egendomen bli kvar i säljarens vård och ändå bli skyddad mot överlåtarens borgenärer. Förutsättning härför är att kontrahenterna upprättar en skriftlig handling om köpet. Handlingen skall sedan kungöras på visst sätt. Vissa ytterligare villkor finns föreskrivna i lagen. Förfarandet kan tillämpas inte bara vid verkliga köp utan också vid s. k. säkerhetsöverlåtelse, dvs. vid rättshandlingar som har samma syfte som en pantsättning men som sker i form av en försäljning med villkor om att säljaren har rätt att återfå egendomen mot att han infriar sin skuld.

Historik

De i föregående avsnitt redovisade reglerna i sjölagen och båtregistreringslagen trädde i kraft den 1 januari 1976. Reglerna avviker i viss utsträckning från vad som dessförinnan gällde beträffande registrering av och inteckning i fartyg. Enligt sjölagen i dess äldre lydelse skulle ett fartygsregister föras över alla svenska fartyg som var avsedda att användas till handelssjöfart eller passagerarbefordran och som hade en bruttodräktighet av minst 20 registerton. Även annat fartyg, t. ex. fiskefartyg, kunde införas i registret om ägaren så önskade. Någon motsvarighet till skeppsbyggnadsregistret fanns inte. Fartygsregistret fördes av sjöfartsverket. För fiskefartyg fanns en särskild decentraliserad registrering. Bestämmelser om inteckning i fartyg fanns i en särskild lag om inteckning i fartyg. För fartygsinteckning fördes ett särskilt register vid Stockholms tingsrätt. Panträtt i fartyget stiftades genom att inskrivningsmyndigheten beviljade inteckning till säkerhet för skriftlig fordran på visst belopp. Endast fartyg som upptagits i fartygsregistret kunde intecknas. Vidare gällde att inteckning endast kunde meddelas i fartyg med en nettodräktighet av minst 3 registerton eller, i vissa fall, med en bruttodräktighet av minst 10 registerton.

Under förarbetena till ändringarna i sjölagen framfördes från fiskerihåll önskemål om möjlighet till registrering av mindre fiskefartyg för inteck-

ningsändamål. I proposition 1973:42 med förslag till lag om ändring i sjölagen m. m. anförde föredragande statsrådet (s. 229 f.) att han inte funnit det motiverat att jämte skeppsregistreringen inrätta en registrering av båtar, särskilt fiskebåtar, för inskrivning och in-teckning. En sådan ordning skulle komplicera systemet utan att säkert erbjuda sådana fördelar som kan väga upp nackdelarna. Önskemålet att kunna utnyttja fiskebåtarna för kreditsäkerhet skulle enligt statsrådet f. ö. i viss mån komma att tillgodoses genom att den nya ordningen kan antas öka antalet in-teckningsbara fiskefartyg snarare än minska det. Enligt en på registreringsförhållandena den 1 juli 1969 byggd utredning, som sjöfartsverket gjort, skulle nämligen kommittéförslaget med-föra, att ett 30-tal fiskefartyg förlorade in-teckningsbarhet, medan kanske bortåt ett 80-tal sådana i stället vann in-teckningsbarhet.

Vid 1973 års riksdag väcktes en motion angående rätt för vissa fiskare att använda företagsin-teckning. I sitt av riksdagen godkända betänkande LU 1973:7 avstyrkte utskottet motionen under hänvisning till pågående översyn av bokföringslagen och lagen om företagsin-teckning.

Utredningar

Lagberedningen, som år 1973 framlagt förslag till en utsökningsbalk, av-lämnade år 1974 ett betänkande (SOU 1974:55) Utsökningsrätt XIII med förslag till lag om införande av utsökningsbalk, m. m. I betänkandet föreslog beredningen även att lösöreköpsförordningen skulle upphävas och ersättas med en lag med vissa bestämmelser om överlåtelse och pantsättning av lösöre. Lagförslaget, som byggde på principen att sakrättsskydd vid över-låtelse av lösöre inträder först när förvärvaren fått egendomen i sin besittning (traditionsprincipen), innehöll vissa grundläggande regler angående förut-sättningarna för en köparens och panthavarens skydd mot överlåtarens bor-genärer. I förslaget föreskrevs att i fråga om förvärv av båt som avses i 2 § sjölagen och är införd i båtregistret skulle anmälan om förvärvet till inskrivningsmyndigheten vara till fyllest för att överlåtelsen skulle gälla mot överlåtarens borgenärer. Vidare föreskrevs i 6 § att anmälan enligt 3 § om upplåtelse av *panträtt till båt* skulle bli gällande mot upplåtarens borgenärer under förutsättning att det var fråga om båt som införts i båtregistret.

I motiveringen till förslaget pekade lagberedningen på de problem som uppstått då en beställare av båt lämnat förskott på båtbygget men låtit båten bli kvar hos båtbyggaren. Enligt beredningen hade starka önskemål framförts att beställarna skulle bli bättre skyddade genom lagändring. Beredningen anförde vidare att båtägarna har behov av att kunna använda sina ofta värdefulla båtar för hypotekarisk pantsättning, dvs. utan att avstå från användningen av dem, samt att lösöreköpsförordningen kan användas för sä-kerhetsöverlåtelse av båt men att den möjligheten försvann enligt bered-ningens förslag. Beredningen framhöll att man syntes kunna överväga att beträffande båtar göra undantag från kravet på tradition för att förvärvaren

skall vinna skydd mot båtbyggarens borgenärer, om tradition kan ersättas av inskrivning i offentligt register. Enligt beredningen kunde man alltid framställa invändningar mot att i särskilda fall göra avsteg från traditionsprincipen, men det syntes verklighetsfrämmande att av sådant skäl avvisa önskemål som eljest framstod som motiverade. Önskemålet om införande av möjlighet att hypotekariskt pantsätta båtar kunde inte gärna tillgodoses på annat sätt än genom inskrivning. Vidare framhölls, att om förvärv av båtar blev föremål för inskrivning, kunde även äganderättsförbehåll antecknas, varigenom skapades visst skydd mot att sådant förbehåll mister sin verkan genom att båten överläts till någon som är i god tro. Vad angick fallet att färdig båt överläts till ny ägare kunde denne visserligen bereda sig skydd mot överlåtarens borgenärer genom att ta båten i besittning, men det skulle skapas en egenartad och svårförståelig ordning, om endast förvärv av båtbygge skulle kunna vinna sådant skydd genom anmälan till båtregistret, medan inskrivning av förvärv av färdig båt inte skulle få någon motsvarande betydelse för skydd mot överlåtarens borgenärer. Att till förhindrande av missförstånd förbjuda inskrivning av förvärv av färdig båt kunde knappast komma i fråga och syntes inte förenligt med önskemålen att hypotekarisk pantsättning skulle kunna ske genom inskrivning och att äganderättsförbehåll skulle kunna få ökat skydd genom sådan åtgärd.

Enligt beredningen syntes det inte praktiskt motiverat eller framkomligt att för sagda ändamål införa samma kvalificerade inskrivningssystem som för skepp och skeppsbyggen. Den registrering av båtar som regleras i 2 § sjölagen i den nya lydelsen syntes emellertid kunna tjäna som underlag för en enklare reglering som tillgodoser behovet. Beredningen ville beträffande båtar som uppfyllde vissa minimikrav förorda att förvärv av sådan båt får anmälas till båtregistret och att det tillmäts samma betydelse för skydd mot överlåtarens borgenärer som tradition.

Vidare förordades att också pantavtal skulle kunna inskrivas och att sådan åtgärd skulle ge pantupplåtelsen åsyftad verkan.

De anmälningar av förvärv eller pantavtal som enligt beredningens förslag förutsattes få ske till registret hade närmast karaktären av denuntiation. Det var bl. a. inte fråga om att pantbrev eller liknande skulle utfärdas med anledning av anmälan om pantupplåtelse. Själva registret borde endast innehålla korta data som gjorde det möjligt att identifiera ägare, föregående ägare som gjort äganderättsförbehåll och långgivare som har panträtt. Med ledning därav kunde upplysning om kvarstående skuld till den förra ägaren eller långgivare bekvämast vinnas genom förfrågan hos vederbörande. Enligt vad beredningen inhämtat erbjöd det inte någon svårighet att komplettera ett redan upplagt båtregister med de nyheter som beredningens förslag skulle innebära.

Beredningens förslag är f. n. föremål för överväganden inom regeringens kansli. Såvitt gäller båtbeställarnas behov av skydd för lämnat förskott har

dock förslaget lett till lagstiftning år 1975 genom lagen (1975:605) om registrering av båtbyggnadsförskott.

Den år 1972 tillkallade *utredningen (Ju 1972:12) angående företagsinteckning* har i uppdrag att företa en översyn av lagstiftningen om företagsinteckning. I direktiven till utredningen tas upp flera frågor som bör utredas, bl. a. spørsmålet om i princip endast bokföringsskyldiga näringsidkare skall ha rätt att erhålla företagsinteckning. Enligt direktiven har vid olika tillfällen förslag framställts om utvidgning av kretsen inteckningsberättigade. Bl. a. har Skånes fiskareförbund i en skrivelse år 1969 till Kungl. Maj:t framfört önskemål om att vissa fiskebåtar, som inte kan intecknas enligt sjölagen, skall kunna intecknas enligt lagen om företagsinteckning. I direktiven anförts att utredningen vid sin översyn får bedöma i vad mån de framförda önskemålen bör tas upp i samband med översynen eller bör övervägas vid den då pågående översynen av bokföringslagen.

Den i direktiven nämnda översynen av bokföringslagen har numera avslutats och resulterat i en ny bokföringslag. Som tidigare berörts ledde översynen inte till någon ändring i fråga om rätten att erhålla företagsinteckning.

Fiskerinäringsutredningen, som tillkallats år 1967, slutförde år 1975 sitt arbete genom avlämnande av betänkandet (Ds Jo 1975:8) Statligt stöd till fisket. I betänkandet framläggs förslag till fortsatta stödåtgärder på fiskets område. Förslagen avser bl. a. ändringar av gällande bestämmelser om lån till och statliga garantier vid investeringar i fisket. Betänkandet har remissbehandlats, varvid bl. a. fiskeristyrelsen, länsstyrelsen i Blekinge län och lantbruksnämnden i samma län yttrat sig. Fiskeristyrelsen påpekar att lån till investeringar i fisket i allmänhet beviljas mot antingen fartygsinteckning, pantbrev i låntagarens fastighet eller borgen. Enligt styrelsen har nackdelarna med borgen och de s. k. borgenshävorna nyligen upplevts inom fisket. Fiskarna upplever också starkt nackdelarna av att behöva inteckna sina fastigheter, eftersom deras möjligheter att underhålla sina fastigheter med lån härigenom beskärs. Styrelsen anser att möjlighet bör finnas att inteckna fiskefartyg som har en längd under 12 m. Länsstyrelsen anför att en vid Blekingekusten vanligen använd fiskebåt av storleksordningen 30–35 fot enligt uppgift kostar omkring 150 000 kr. att anskaffa samt att möjligheter att mot fartygsinteckning erhålla lån också till fartyg i denna storlek bör prövas. Lantbruksnämnden anser det angeläget att gällande bestämmelser snarast ändras så att möjligheter ges till inteckning även i fiskefartyg med en längd understigande 12 m.

Efter remissbehandlingen har betänkandet överlämnats till *fiskerikommittén (Jo 1975:07)*, som tillsatts för att utreda fiskets kort- och långsiktiga problem. Kommittén har inte fått några särskilda direktiv.

Lån och kreditgarantier till fiskeföretag

För finansiering av fiskeföretag finns vissa stödformer. Enligt kungörelsen (1971:445) om statligt stöd till fisket kan fiskerilån utgå för

- 1) inköp av fiskefartyg eller redskap för yrkesmässigt fiske samt maskinell eller teknisk utrustning eller säkerhetsutrustning till sådant fartyg.
- 2) inköp av fordon, mindre båt eller andra hjälpmedel för transport av fisk.
- 3) uppförande av mindre anläggning där fiskets produkter skall tillgodogöras eller förädlas, eller fiskodling.

Fiskerilån får ej beviljas till högre belopp än 200 000 eller om särskilda skäl föreligger 300 000 kr. Lånen är ränte- och amorteringsfria i högst två år och skall därefter återbetalas inom viss tid, högst 10 år. Räntan är 5 %. Den årliga låneramen har sedan mitten av 1960-talet uppgått till 9 milj. kr.

Förutom lån kan också statlig kreditgaranti beviljas dels för konsolidering av fiskefartyg och dels för investeringar i fiskefartyg. Garantiramen utgör 20 milj. kr. Garantisystemet infördes 1970 och ramen har varit oförändrad sedan dess. Någon begränsning av garantibeloppets storlek är inte fastställd.

Fiskeristyrelsen är beviljande myndighet. Lantbruksnämnderna tar emot ansökningar, till- eller avstyrker och överlämnar dem till styrelsen. Förvaltningen och administrationen av lånen åvilar lantbruksnämnderna.

De tre senaste budgetåren har låneramen, 9 milj. kr., helt utnyttjats och fiskeristyrelsen har för att inte i slutet av anslagsåren stå helt utan lånemedel infört följande prioritering av låncändamålen 1) motorbyten, 2) inköp av fartyg, 3) tekn. utrustning, 4) redskap, 5) övrigt. Detta har enligt vad utskottet erfarit i praktiken betytt att i stort endast de tre första kategorierna har kunnat tillgodoses med lån. (Undantag har gjorts för ett fåtal lån till insjöfiskare och fiskare med fasta redskap, där redskapskostnaderna vida överstiger båtkostnaderna.) Lån beviljas i princip med högst 80 % av investeringskostnaderna. För lån och kreditgarantier skall ställas betryggande säkerhet.

Beträffande fiskeristyrelsens praxis har vidare inhämtats att styrelsen med hänsyn till lånemedlens knapphet ansett att lån inte bör utgå med högre belopp än som svarar mot 60 % av fartygens försäkringsvärde och kreditgarantier inte beviljas till högre belopp än 75 % av samma värde. Denna begränsning har närmast tillkommit med hänsyn till att fiskeristyrelsen haft dåliga erfarenheter när det gällt att bedöma hur mycket som vid exekutiva försäljningar har utgått före in-teckningarna med åberopande av sjöpanträtt. Huvudregeln när det gäller såväl lån som garantier har för styrelsen varit att låntagaren skall ställa sitt fartyg som säkerhet genom att lämna fartygsinteckning. Detta är dock möjligt endast i fråga om skeppen. För båtarna har styrelsen måst kräva annan säkerhet. Styrelsen har därvid godtagit fastighetsinteckningar och borgen av två var för sig för lånebeloppet vederhäftiga personer.

Till fiskeristyrelsen har enligt en till utskottet överlämnad promemoria under budgetåret 1975/76 inkommit 175 ansökningar om fiskerilån med sökt belopp av kr. 11 257 336. Av dessa ansökningar har lantbruksnämnderna tillstyrkt kr. 10 065 900. Fiskeristyrelsen har i samråd med sina särskilda sakkunniga i vissa låne- och stödärenden på fiskets område fördelat tillgängliga 9 milj. kr. på 155 lån enligt nedan.

	Antal lån	Belopp
O-län	31	2 691 000 kr.
K "	36	1 828 000
L "	9	965 000
H "	10	670 000
N "	7	552 000
BD "	12	545 000
E "	10	304 000
D "	6	283 000
M "	4	222 000
X "	7	211 000
Y "	5	176 000
C "	4	171 000
AC "	1	114 000
I "	3	114 000
AB "	3	63 000
F "	4	43 000
S "	2	28 000
T "	1	20 000
	<u>155</u>	<u>9 000 000 kr.</u>

Vid budgetårets slut förelåg dessutom 15 ansökningar med sökt belopp på kr. 1 381 900 och av lantbruksnämnderna tillstyrkt kr. 1 313 000, vilka icke kunnat beviljas inom låneramen för året.

19 företag har under året ansökt om statlig kreditgaranti och 12 har beviljats garanti på sammanlagt 4,65 milj. kr. Den största garantin på 3,5 milj. kr. kommer icke att tas i anspråk då fartyget försålts till utlandet. Resterande garantier fördelar sig sålunda

O-län	3 företag	489 000 kr.
N "	1	250 000
K "	4	216 000
L "	2	175 000
C "	1	20 000
	<u>11</u>	<u>1 150 000 kr.</u>

Av 1975/76 års beviljade lån utgick 57 % till båtar. I drygt hälften av dessa lån krävdes fastighetsinteckning som säkerhet och i övrigt godtgott borgen eller en kombination av fastighetsinteckning och borgen.

I sina anslagsäskanden för 1977/78 har fiskeristyrelsen begärt att låneramen skall ökas till 12 milj. kr. och att de individuella lånen skall höjas från 200 000 till 300 000 kr. och att de större investeringarna (särskilda skäl) skall höjas från 300 000 till 500 000 kr.

Utskottet

Fartyg vars skrov har en största längd av minst tolv meter och en största bredd av minst fyra meter betecknas i sjölagen som skepp. Annat fartyg benämns båt. Över svenska *skepp* skall efter den 1 januari 1976 föras ett skeppsregister. Den som med äganderätt förvärvar skepp skall söka inskrivning av sin rätt i registret. Sedan sådan inskrivning sökts kan skeppet inte tas i anspråk för annan fordran mot överlåtaren än sådan som är förenad med panträtt eller retentionsrätt i skeppet. Detta innebär således att sakrättsligt skydd inträder redan vid ansökan om inskrivning och inte som eljest när det är fråga om lös egendom först när egendomen överlämnats till förvärvaren. Ägare av registrerat skepp kan få inteckning beviljad i skeppet för visst belopp. På grundval av inteckningen utfärdar registermyndigheten pantbrev, som skeppsägaren därefter kan lägga som säkerhet för en fordran.

Över *båtar* skall föras båtregister enligt bestämmelser i den särskilda båtregistreringslagen. Varje båt som är avsedd att yrkesmässigt användas till befordran av gods eller passagerare, till bogsering eller bärgning, till fiske eller annan fångst i saltsjön eller till uthyrning till allmänheten och vars skrov har en största längd av minst sex meter skall införas i registret. Även andra båtar, som uppfyller vissa i lagen närmare angivna villkor, får registreras. Förvärv av registrerad eller registreringspliktig båt skall anmälas för anteckning i registret. Sådan anteckning ger dock inte såsom motsvarande anteckning i skeppsregistret förvärvaren sakrättsligt skydd mot överlåtarens borgenärer. Inte heller ger förvärvsanteckning i båtregistret ägaren möjlighet att inteckna båten.

I motionen framhålls att byggandet av nya fartyg för kustfisket hämmas av svårigheterna för beställarna att ställa godtagbar säkerhet för de lån som behövs för sådan investering. Eftersom dessa fartyg som regel har en längd understigande tolv meter kan de inte intecknas. Med hänsyn till de senaste årens kostnadsstegringar – en ca tio meter lång fiskebåt kostar i dag enligt motionären omkring 200 000 kr. – är det angeläget att båtarna kan utnyttjas som säkerhet för erforderliga lån. Motionären anser därför att reglerna om fartygsinteckning bör ändras så att möjlighet öppnas till inteckning i fiskebåtar med en längd över sex meter, dvs. båtar som vederbörande ägare är pliktig att registrera i båtregistret. Med stöd av det anförda yrkas i motionen att riksdagen skall hos regeringen begära förslag till ändrade regler om fartygsinteckning.

Utskottet vill till en början framhålla att den svenska fiskerinäringen f. n. befinner sig i ett allvarligt läge. Till följd av överfiskning av ett antal ekonomiskt värdefulla fiskearter i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt har kvoteringsbestämmelser måst tillgripas. Produktionsunderlaget har härigenom starkt försämrats. Härtill kommer att det svenska västkustfisket kan utestängas från betydelsefulla fångstplatser, om fiskezoner på 200 sjömil inrättas

i enlighet med vad som föreslagits inom ramen för FN:s havsrättskonferens och som förespråkas även inom EG-blocket. Utskottet vill i detta sammanhang också erinra om att den överenskommelse som träffats med Norge om rätt för svenska fiskare att fiska inom den norska fiskezonen endast omfattar en period av tio år, vilket är en kort tid när det gäller att bedöma lämpligheten av att investera medel i nya fiskofartyg. Även för det svenska Östersjöfisket föreligger betydande problem. Utskottet vill här endast hänvisa till det omfattande industrifiske som vissa länder bedriver i Östersjön och som allvarligt inverkar på det svenska fiskets betingelser.

De svårigheter som den svenska fiskerinäringen drabbats av genom utfiskning och internationella regleringar och de problem som härvid uppstått har utskottet fått belysta vid det sammanträffande som utskottet under ärendets beredning haft med företrädare för fiskeristyrelsen och Svenska västkustfiskarnas centralförbund och med enskilda, yrkesverksamma fiskare. Utskottet vill med anledning härav understryka att det från samhällets synpunkt är angeläget att fisket även i framtiden upprätthålls i betydande utsträckning. Fisket har en stor betydelse för befolkningen i landets kustbygder och då inte bara för dem som är direkt sysselsatta med fisket utan även för dem som är verksamma i den av fisket beroende beredningsindustrin. Fisket är vidare av stor vikt för landets försörjning och beredskap. Riksdagen har också vid flera tillfällen uttalat sig för ett ökat stöd till fisket, senast under 1975/76 års riksmöte (JoU 1975/76:33 och JoU 1975/76:39).

Såsom framgår av redogörelsen ovan för pågående utredningsarbete (s. 6) tillsattes år 1975 fiskerikommittén för att utreda fiskets kort- och långsiktiga problem. Till kommittén har överlämnats fiskerinäringsutredningens samma år avlämnade betänkande jämte däröver inhämtade remissvar. Genom den sålunda tillsatta kommittén kommer fisket att få den allsidiga översyn som enligt utskottets mening är erforderlig för att fiskets problem skall kunna lösas. Det kan anmärkas att kommittén har arbetat snabbt och redan framlagt flera förslag i syfte att lösa några av fiskets akuta problem. Vissa av dessa förslag har redan blivit föremål för riksdagens prövning och beslut.

Det i förevarande motion berörda problemet med säkerhet för lån till anskaffning av båtar och redskap för kustfisket utgör en liten men viktig del av fiskets problematik och omfattas inte direkt av fiskerikommitténs arbete. Som motionären påpekat saknas i dag möjlighet att in-teckna fiskebåtarna. Inte heller står möjligheten att använda företagsin-teckning öppen för fiskare. Däremot kan såsom framgår av redogörelsen för gällande ordning (s. 3) s. k. säkerhetsöverlåtelse av båten användas som kreditsäkerhet. I praktiken har detta institut dock inte kommit att betraktas som en godtagbar säkerhet för fiskerilån.

Från att från början ha varit ett problem för ostkustfiskarna har frågan om kreditsäkerhet fått allt större betydelse även för västkustfiskarna. Till följd av de ökade svårigheterna för havsfisket har kustfisket expanderat

och därmed har efterfrågan på mindre fiskefartyg ökat. Samtidigt har kostnaderna för nybyggnad av fiskebåtar och anskaffande av redskap ökat avsevärt. Av en från fiskeristyrelsen till utskottet överlämnad promemoria framgår att av 1975/76 års beviljade fiskerilån utgick hela 57 % till båtar. I drygt hälften av dessa krävdes inteckning i lånesökarens fastighet som säkerhet och i övrigt godtogs borgen eller en kombination av fastighetsinteckning och borgen. Fiskeristyrelsen har framhållit att lån mot borgen innebär betydande nackdelar och har hänvisat till problemen med de s. k. borgenshärverna inom fisket. För fiskarna innebär det också stora olägenheter att för erhållande av fiskerilån behöva ställa säkerhet i form av fastighetsinteckning. Genom sådan pantsättning beskärs nämligen deras möjligheter att få lån till modernisering och underhåll av fastigheterna.

Det nu anförda visar enligt utskottets mening att det är angeläget att ifrågavarande problem får en snar lösning. En utväg att lösa problemet är, såsom motionären föreslagit, att medge rätt till inteckning i fiskebåt som är registrerad i båtregistret. En sådan lösning är emellertid förenad med vissa lagtekniska svårigheter. Utskottet vill sålunda erinra om att även andra båtar än fiskebåtar registreras i båtregistret. Om ägarna till förstnämnda båtar inte bör medges rätt till inteckning måste en särskild reglering ske beträffande fiskebåtarna. Problem uppkommer också när det gäller gränsdragningen mellan fiskebåtar och nöjesbåtar. Sålunda förekommer ett inte obetydligt deltidsfiske med båtar som tidvis används för fiske och tidvis för nöjesfärder. Fiskebåtar av nu aktuell storlek kan även lätt övergå till att vara rena nöjesbåtar och kan då få en kvarblivande inteckningsbelastning. En annan nackdel med motionärens förslag är att en inteckning i båt inte omfattar fiskeredskap. Kostnaderna för dessa kan dock uppgå till betydande belopp.

En annan möjlig lösning är att medge den som bedriver fiske rätt till företagsinteckning i sin rörelse. Även en sådan lösning för med sig lagtekniska problem. Sålunda gäller det också här att göra en gränsdragning mellan yrkesfiske och sådant deltidsfiske som inte bör omfattas av teckningsrätten. Härtill kommer att understundom båt och redskap ägs av flera personer även om detta inte är så vanligt som när det gäller skepp som används för fiske. Det förekommer också att båt och redskap inte ägs av samma personer. Utskottet vill vidare peka på att lån mot säkerhet i företagsinteckning har karaktär av förtroendekredit. Man har därför anledning att anta att sådana lån inte kommer att ges i samma utsträckning som lån mot säkerhet i fartygsinteckning. – En tredje möjlighet till lösning är att ändra reglerna för de statliga fiskerilånen, som är de vanligaste lånen till investeringar i fisket, genom att efterge eller minska kravet på godtagbar säkerhet. En sådan reglering innebär dock ingen lösning när det gäller banklån eller andra lån.

Det anförda ger enligt utskottets mening vid handen att såväl alternativet med båtinteckning som företagsinteckningsalternativet är svårlöst. Båda

alternativen förtjänar emellertid att närmare övervägas. Såsom framgår av det tidigare anförda (s. 6) skall utredningen angående företagsinteckning enligt direktiven bedöma om den vid sin översyn bör ta upp frågan om en utvidgning av kretsen av inteckningsberättigade till bl. a. fiskare. Utredningsmannen har inför utskottet förklarat att han kommer att närmare pröva möjligheten att ge fiskare rätt till företagsinteckning och därvid söka lösa de uppkommande avgränsningsproblemen. I avvaktan på resultatet av utredningens arbete bör enligt utskottets mening någon åtgärd från riksdagens sida inte vidtas. Utskottet vill emellertid i sammanhanget erinra om att riksdagen år 1975 begärde att frågan om pantsättning av byggnad på arrenderad mark skulle bli föremål för utredning (LU 1975:28). Någon sådan utredning har ännu inte tillsatts. Enligt vad utskottet inhämtat har arbetet med utformandet av direktiv för en utredning påbörjats. Mot bakgrund av lagberedningens år 1974 avgivna betänkande Utsökningsrätt XIII (se s. 4) och en från vissa kreditorganisationer inkommen skrivelse övervägar man f. n. huruvida utredningen bör innefatta en allmän översyn av frågorna om pantsättning av lös egendom. Utskottet förutsätter att, om en sådan mer vittomfattande översyn kommer till stånd, även frågan om pantsättning av fiskebåt kommer att omfattas av översynen.

På anförda skäl hemställer utskottet

att riksdagen avslår motionen 1975/76:1114.

Stockholm den 8 december 1976

På lagutskottets vägnar

IVAN SVANSTRÖM

Närvarande: herrar Svanström (c), Andersson i Södertälje (s), Lidgard (m), Olsson i Timrå (s), Börjesson i Falköping (c), fru Nilsson i Sunne (s), herrar Andersson i Gamleby (s), Olsson i Sundsvall (c), Gillström (s), fru Lindquist (m), herr Konradsson (s), fru Fredgardh (c)*, herr Andréasson (s), fru Karlsson (c) och fru Håkansson (fp).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.